

9. festival Sedam dana stvaranja 2012. u Pazinu – Svejednolstra

dekontekst., (čitaj: točka, zarez). Iako predstava, temelji se na razumijevanju pojma i prakse performansa. Predstava *dekontekst.*, spaja likovnu i izvedbenu umjetnost. Likovnost se promišlja kroz rad na mediju performansa utemeljenoga u likovnoj praksi. Izvedbena umjetnost kreće putem neverbalnog, fizičkog teatra, radom u tehnikama mime, pantomime, *commedije dell'arte*, plesa i dr. Spajanjem tih dviju umjetničkih praksi *performansa* i *performinga* stvara se neverbalna kazališna predstava. Izazov je bio uzeti najbolje iz jedne i druge umjetničke prakse i pretočiti to u jedan pristup. Način na koji smo to uspjeli prikazan je u metodi *Distanca*. Metoda je rezultat triju sukcesivnih radionica ostvarenih na projektu Sedam dana stvaranja: *Vezivna tkiva* (2008.), *Kontekst* (2009.) i *Dekontekst* (2010.).

Elena Skoko: *Masažaart*, socijalni performans

Neva Lukić i Josipa Bubaš: *Linije*, literarno-plesni performans

Nenad i Alen Sinkauz: *226th day of the year*, glazbeni performans

Iva Đorđević, Velimir Todorović, Rajko Ban i Ana Černjul: *Neistražena*, promocija

ukupno izvedenih performansa: 4

10. festival Sedam dana stvaranja 2013. u Pazinu – Svejednolstra

Josip Pino Ivančić, Nataša Turković, David Belas, Ida Skoko: *SubMOTION*

Šandor Slacki i Branko Sušac: *Hrvatska rapsodija*

Vid Jeraj: *Krvna slika*, predstavljanje romana (Knjigomat, 2013.)

"Moj humoreskni roman govori o najboljem čovjeku prijatelju, psu u kojeg se pretvorio čovjek samo zato što je očajnički tražio izlaz iz fatuma (determinističke situacije) u kome se zatekao i bio prisiljen živjeti...". (Vid Jeraj)

Darko Brajković Njapo Đepeto, Armano Jeričević:

Intimno...

i.j.piNO: *woj !..tri narance do tri K..*

ukupno izvedenih performansa: 6

11. festival Sedam dana stvaranja 2014. u Pazinu – Apoteoza prostora mišljenja

Gastropriča iz Bateline, *Meditacija jednog metuzalema*. Mirisi nam mogu pomoći da nešto malo bolje razumijemo ili da zaboravimo na sve ostalo.

Bika Blasko, Ognjen Jovanović, Giacomo Liguori, Marko Čuljak, Veronica Canale, Trevor Brown: *IMpro*, glazbeni performans

Veronica Canale i Trevor Brown: *I sognaturi*. Raskošna suradnja između talijanske pjevačice, harmonikašice, folkloristice i učiteljice Veronice Canale i australskog skladatelja, izvodača i multiinstrumentalista Trevora Browna Pino Josip Ivančić: *van okvira, out of...* suradnja: Ivana Drndeć i polaznica radionice 7ds

ukupno izvedenih performansa: 5

12. festival Sedam dana stvaranja 2015. u Pazinu – Apoteoza prostora mišljenja

Darko Brajković: *Kripto mytilus gastronomija*

Pino J. Ivančić, Šandor Slacki: *HRBabyBloom*

Noel Šuran: *Dalmaistra*. "Na dalmatinskim guslama sviram istarske melodije u stilu dvoglasja tjesnih intervala. Spajanjem dvaju prepoznatljivih glazbenih fenomena dobivam treći potpuno novi." Noel Šuran

Andrej Zbašnik, Tea Šimičić, Albert Jedrejčić i David Belas: performans *Struktura zaborava*

"Predstava *Struktura zaborava* transcendirala potrebu za formalno-logičkom analizom. Svojom višeslojnom strukturom izražava stanje suvremenoga čovjeka koji je sve skloniji zaboravljanju esencije trajanja. Živjeti slobodan od barijera i kalupa vlastitih umotvorina. One stvaraju oko nas i u nama kavez koji briše memoriju metafizičke biti postojanja, a to je ljubav i vječna težnja za spajanjem s beskonačnim." Andrej Zbašnik

ukupno izvedenih performansa: 4

Noel Šuran

Etno-glazbeni performansi ili stvaranje i sviranje na čudnim glazbalima

Moj prvi susret s *neobičnim glazbalima* zbio se u tradicijskom kontekstu nematerijalne kulture Istre. Orguljaš Jušte Zidarić iz Lindara pričao mi je kako su nekada znali, u nedostatku drugih pravih glazbala, svirati na *češalj* i *kartafinu* (češalj za kosu s rizlom) i uz to plesati. Virtuoz sviranja na češalj bio je Karlo Zović zvani Kumbata iz sela Bašoti u blizini Lindara, koji je svirao na *češalj* i pritom udarao ritam nogom o pod. Luvio Jurić iz sela Jurčić kraj Žminja nama je djeci, kada bih tijekom ljetnih praznika odlazio k bakinom bratu Franetu, izrađivao švikutiće – svirale od kore raznog drveća (jasen, lijeska, rulj, topola, vrba i dr.), koje se izrađuju u rano proljeće kad se *drievo lika*. To je posebno stanje drva kada je ono osobito vlažno ispod kore, pa se s njega kora lako skida.

Etnomuzikolog Božidar Širola navodi da je "trajnost (...) takvih svirala neznatna jer se kora skinuta s grančice vrlo brzo osuši i zgužva pa više ne proizvodi zvuk." Dakle, takve su svirale „sezonski instrumenti“. One se mogu shvatiti i kao igračke jer su ih djeca izrađivala za zabavu. U propadanju tih svirala očituje se i prava bit dječje igračke, svirala će zabaviti načas i ponosno će dijete, koje ju je samo izradilo, neumorno pištati i nekoliko sati, a kad se već "izguštiralo", svirala će se razbiti i ono će naći novu vrstu zabave. Švikutić ima pisak, tj. uski kanal koji dovodi „mlaz“ zraka od rupe glasnice, gdje taj „mlaz“ dovodi do titranja skretanjem preko oštrog ruba rupe glasnice, čas u samu cijev, čas u vanjski prostor. Najjednostavniji je švi-

kutić bez otvora za prste; svira se držeći se objema rukama koje na dnu oblikuju zdjelicu, a ruke zapravo produžuju ili skraćuju zračni stup i, susljedno tome, mijenjaju visinu tonova. Kasnije sam, uključivši se u folklorno društvo, upoznao tradicijskog glazbenika Čedomira Licula iz Šumbera koji je virtuozno svirao drugi tip sličnog glazbala, dugačkog oko jedan metar, koje nema rupe za prebiranje, pa je potrebno pravo umijeće sviranja da se dobiju potrebni tonovi, i to otvaranjem i zatvaranjem uzdužne rupe na kraju glazbala. Taj se tip naziva *švikalnica*. Na nekim tipovima svirala bez otvora za prste primjenjuje se klip: pomicanjem drvenoga klipa mijenja se dužina zračnog stupa, a na taj način i visina tona. *Švikatići* se izrađuju od ravne grane koja nema *grče* (grbe). Da bi se skinula kora drveta, potrebno je *tuckati* po kori koju prethodno treba ovlaziti. Luvio nas je naučio da moramo *tuckati po drievu* i pritom govoriti: „Likaj, likaj, voda van, ku se niečeš likat, hitit ču te va uganj.“ Ostalo mi je također u sjećanju kako mi je, kada bih odlazio u posjet prabaki Foški u selo Červare, *babin sused* Bepo Vidulin pokazivao kako zvona od blaga moraju *slagati*. Njegove krave imale su zvona posložena u akord, tako da su *slagala* kada bi govoda hodala. Također lijep doživljaj, koji me uvijek iznova impresionirao, bio je kada smo kao djeca u Velikom tjednu na zamolbu župnika mons. Ivana Bartolića išli *škrgetat* po Lindaru sa *škrgetalnicama*. Čegrtaljke (*škrgetalnice*) koriste se u liturgiji u Velikom tjednu umjesto zvona. Čegrtaljke se razlikuju prema materijalu od kojeg su izrađene. Tako postoje od trske i čegrtaljke od drva. Nadalje, mogu se razlikovati i

prema broju jezičaca te prema tipu zupčanika, npr. čegrtaljka od trske s jednim jezičcem i nazupčanim kolutom, čegrtaljka od drva s batičima i kolutom sa štipačima, čegrtaljka od drva s više jezičaca i jednim nazupčanim kolutom.

U razgovoru s pokojnim orguljašem Zidarićem i ostalim spomenutim kolegama otkrio sam egzotiku koja nam je nadohvat ruke, a uopće je ne uočavamo. Tako je počelo moje istraživanje, stvaranje i sviranje na *čudnim* glazbalima, koje je najprije rezultiralo organiziranjem Fešte 'pres' štrumienti 2007., 2008. i 2009. godine te izradom diplomskog rada pod nazivom *Zvučni oblici – zvučni objekti* na Akademiji primijenjenih umjetnosti u Rijeci na Odsjeku kiparstava 2011. godine. Ta klica (virus), koju sam pokušao tada može se prepoznati i u mojim kasnijim umjetničkim radovima.

FEŠTA 'PRES' ŠTRUMIENTI

S obzirom na to da sam se počeo malo intenzivnije baviti proučavanjem i sviranjem na "svemu i svačemu", počeo sam razmišljati kako bi bilo dobro organizirati jedan susret svirača na kojem bi nastupili svirači na češlju, lišču, švikutićima i sličnom. Budući da u Istri postoji mnogo festivala tradicijske glazbe, odlučio sam pokušati nešto organizirati i u tom pravcu. U to vrijeme surađivao sam s glazbenikom Brunom Krajcarom na jednom njegovu nosaču zvuka. Predložio sam mu da pokušamo zajedno organizirati, s obzirom na to da da on ima više iskustva o pitanju produkcije i marketinga, a na kraju krajeva i sâm je medijska ličnost. Njemu se to odmah vidjelo i krenuli smo u realizaciju, zajedno s Gordanom Krizman. Za te potrebe osnovali smo i udrugu pod nazivom Histriart (Bruno Krajcar – predsjednik, Noel Šuran – podpredsjednik i Gordana Krizman – tajnica). Nakon toga trebalo je pronaći neki adekvatan naziv pa su nam padale razne ideje od "Zasopimo na sve, samo na štrumiente ne", "Zasopimo sakakuor" i sl. Na kraju smo se sjetili naziva "Fešta 'pres' štrumienti" i tako smo na istarsku kartu glazbenih fešti i događanja upisali još jednu, po mnogima najkreativniju. Prvu nedjelju svibnja 2007. u Lindaru na trgu ispred crkve sv. Mohora i Fortunata održala se prva manifestacija pod nazivom Fešta 'pres' štrumienti. Kao što je i

Kao što je i istaknuto u nazivu, na Fešti 'pres' štrumienti nije bilo klasičnih instrumenata, već se sviralo na stvarima poput češlja, bršljana te raznog lišća. Ujedno, ovo je bio pokušaj popularizacije glazbenog izražavanja kakvo su prakticirali naši stari, a stvaralo se "glazbalima" koja su improvizirana, prirodna i eksperimentalna.

istaknuto u nazivu, na Fešti 'pres' štrumienti nije bilo klasičnih instrumenata, već se sviralo na stvarima poput češlja, bršljana te raznog lišća. Ujedno, ovo je bio pokušaj popularizacije glazbenog izražavanja kakvo su prakticirali naši stari, a stvaralo se "glazbalima" koja su improvizirana, prirodna i eksperimentalna. U organizaciji su sudjelovali i mještani Lindara s kojima smo uspješno realizirali Feštu. Gordana Krizman napisala je novinski izvještaj za drugo izdanje manifestacije:

"U nedjelju, 04. svibnja, u Lindaru, nedaleko od Pazina, na trgu ispred crkve sv. Mohora i Fortunata, održan je drugi glazbeni susret Fešta 'pres' štrumienti – susret svirača na neuobičajenim instrumentima. Po cijelom starom gradu Lindaru održavale su se radionice izrade neobičnih instrumenata od prirodnih i industrijskih materijala: sviralice od trstike, švikatići od jasena, a u upotrebi su bile i plastične cijevi, čepovi – kratko sve ono čime je moguće stvoriti zvuk, melodiju, ritam, glazbu. Posjetitelji koji su se okupili u velikom broju mogli su ovdje naučiti kako izraditi priručne instrumente, ali ne samo to, nego su mogli naučiti i zasvirati na tim instrumentima te ih ponijeti kao suvenir. Osim toga, održana je i radionica tradicijskih plesova gdje su zainteresirani posjetitelji učili osnovne korake baluna i potresuljke. A kako za glazbu tu nisu bili potrebni uobičajeni instrumenti, tako tog dana u starom gradu Lindaru nije bio potreban ni sat – vrijeme su odbrojavala zvana sa zvonika župne crkve sv. Mohora i Fortunata, i to svaki puni sat drugačijom melodijom, kampelanjem – znalačkim izvođenjem melodije batom zvana – predstavili su se zvonari iz više mjesta diljem Istre. U prostoru nedaleko od glavnog trga mogle su se pogledati videoprojekcije

Fešta 'pres' štrumienti

glazbenih videoisječaka na temu izrade i sviranja na neinstrumentima iz drugih dijelova svijeta. Cijelo je mjesto tog dana živjelo u znaku glazbe, i prije početka središnjeg predstavljanja na pozornici, izvođači svih uzrasta oduševili su okupljene posjetitelje originalnim glazbenim performansama diljem mjesta izvođeci poznate melodije na najrazličitijim predmetima. Tijekom dvoiposatnog programa, koliko je trajalo središnje predstavljanje izvođača, njih oko 170 koji su u skupinama ili individualno izveli tridesetak skladbi, moglo se čuti sviranje na list, češalj, koru od stabla, švikatić od jasena, pilu, šegun, grablje, vile, kosu te druge uporabne i inovativne predmete ruralne provenijencije, ali i na najrazličitijim predmetima industrijske namjene poput plastičnih cijevi i sličnih predmeta. Uz čitav niz maštovitih i zabavnih "instrumenta" pojedine skupine izvođača koristile su i škreketalnice, u crkvi tradicionalno korištene u *Velikom tjednu*. Osim nastupa istarskih izvođača publici su se predstavili i gosti iz drugih dije-

lova Hrvatske. Iz Dubrovačko-neretvanske županije, iz okolice Stona, nastupili su članovi Kulturne udruge *Lindo*, a iz Šotovolta s otoka Krka taranjkanjem se predstavila grupa kantadura koji djeluju i unutar Udruženja sopaca otoka Krka. Ova dvodnevna glazbena manifestacija započela je u subotu 3. svibnja etnomuzikološkom tribinom na temu (*Ne)instrumenti kao nematerijalna kultura*. Tribina je realizirana uz stručnu suradnju Etnografskog muzeja Istre, a sudjelovali su muzikolozi iz Hrvatske i Slovenije. Fešta 'pres' štrumienti i ove je godine (2015.) završila zajedničkim nastupom svih izvođača. Ove je godine to nosilo naziv Big Art Violič Band – bilo je to modeliranje forme zvukom – stvaranje zvučne skulpture pod ravnanjem profesora Žarka Violića s riječke Akademije umjetnosti. A bio je to ujedno i drugi stavak *Linarske simfonije* koja je započeta prošlogodišnjim završnim zajedničkim nastupom svih izvođača. Jedan od važnijih ciljeva ovog susreta upravo je potaknuti revalorizaciju tog starog nači-

na glazbenog izražavanja poput sviranja na češalj, koru od stabla, lišće, različite vrste oruđa, zviždanja ili drugog načina proizvodnje zvuka kako bi sadašnji i budući naraštaji upoznali taj oblik muziciranja stariji od sviranja na uobičajenim instrumentima. Važnost događaja poput ovoga višeznačna je ali, uz ostalo, potiče razvoj i širenje medijske pozornosti na ljepotu i specifičnost manjih mjesta središnje Istre. Idejni je začetnik te organizator i producent ove manifestacije Udruga *Histriart*, realizacija je ostvarena uz zauzetu i oduševljenu suradnju Lindaraca, a vrijednost projekta prepoznali su pokrovitelji projekta Istarska županija i Grad Pazin.“

FONOMAD

U tekstu sam već spomenuo diplomski rad pod nazivom *Zvučni oblici – zvučni objekti* koji sam izradio godine 2011. na Odsjeku kiparstva riječke Akademije primijenjenih umjetnosti. Rad se sastojao od dva dijela; prvi je teorijski dio u kojemu sam opisivao povijesno-umjetničke pravce u kojima su glazbeni eksperimenti dio koncepta umjetničkog rada, počevši od ruske avangarde, preko talijanskih futurista, Fluxusa i dalje. Također sam u tom teorijskom dijelu opisao i glazbala koja sam sâm izradio. Kod izrade svakog (ne)instrumenta očigledno je kreativno, oblikovno i funkcionalno promišljanje. Predmet dobije funkciju stvaranja zvuka i, kad se taj zvuk koristi svjesno, postaje glazbalo (boca u kojoj se nalazi tekućina proizvodi zvuk kada se o nju udari čašom, ali svjesno je se koristi za proizvodnju zvuka tek dodavanjem određene količine tekućine i ritmičkim udaranjem te ona postaje glazbalo, u protivnom je samo predmet). Promišljanje o tome kako predmeti mogu postati prava glazbala odvelo me tako daleko da sam izradio svakakva čudna, smiješna, banalna glazbala, koja se mogu podijeliti u sljedeće kategorije: *aerofoni*; *idiofoni*, *membranofoni* i *žičani* ili *kordofoni*. Kroz tekst i vizualne primjere jasno je objašnjeno kako su instrumenti nastali.

Npr. klarinet od pera napravljen je tako da je na početku purećeg repnog pera zarezan jednostruki pisak i u produžetku nekoliko rupa.

Navedena glazbala oblikovao sam koristeći se vlastitim kreativnim sposobnostima. Stvaranje i sviranje na instru-

Noel Šuran: Klarinet od pera od purana

mentima je, poput crtanja i slikanja, osobna stvar (stvar osobne prirode).

Drugi je dio umjetnički rad pod nazivom *Fonomad*. Audiovizualni performans *Fonomad* javnosti je prezentiran prvi put u sklopu programa manifestacije Quissisana OP-ART 2011. u Voloskom 3. lipnja 2011. godine. Nakon toga taj sam rad prezentirao u Pazinu na festivalu Sedam dana stvaranja, na izdanju *Sound art Inkubatora* u Zagrebu, također i u predstavi *dekontekst.*, (točka, zarez), *Dekontekst.*, susret je različitih poetika, mišljenja i želja autora da se konsenzus/dogovor nadiđe u novome djelu s kojim smo nastupili u Anconi, Brindisiju, L'Aquilu i u Bariju.

Navodim koncept *Fonomada*:

Moja temeljna preokupacija kreativna je potraga za zvukom neinstrumenata. Termin (ne)instrumenti odnosi se na čitav niz elektroničkih, analognih, akustičkih naprava koje se izrazilo rijetko rabe u glazbi, a u sebi sadrže čita-

Noel Šuran: *Fonomad*

vu paletu zvukova koji se mogu rabiti: kućanski aparati i predmeti (pribor za jelo, mikseri, lonci...), alati (klijesta, čekići, škare, češljevi, ključevi, čavli...), dječje igračke, *ready-made* glazbala (poput lijevka koji služi kao rog ili konzerva pričvršćena na metlu sa žicom kao tržačko glazbalo) i svi predmeti koji sličie i proizvode zvuk analogno postojećim glazbalima. Svaki korak takvog postupka koncertno priređujem u realnom vremenu, pred slušateljima i gledateljima, uvećan pritom na videoplatnu (ne nužno), čime postižem dodatnu atrakciju i, u konačnici, pravo malo uzbudjenje krajnje inspirativnog vizualno-glazbenog performansa. Na stolu mojeg laboratorija zvuka nalazi se i laptop, slušalice, zvučnici, mikroskop (ministudio). Iako je možda prva pomisao koja se povezuje s ovakvim tretmanom zvuka sintetička boja u neurednim ili preurednim arhitektonikama, ta se glazba doima iznenađujuće toplom, bliskom, motivirajućom i ukrotivom. Na to ukazuje i moja improvizacija, koja u tek prividnom kaosu određuje sasvim jasne konture, provodi smisao, pripovijeda priču. Angažman je potpun i cjelovit, a slušatelju i gledatelju otvara beskrajn prostor za nastanak novih ideja, za poticajno promišljanje zvuka, tona, glazbe uopće. Ti su moji performansi unikatni momenti žive inovativne umjetničke kreacije u svakom smislu – od konstruiranja glazbenih instrumenata koje se prezentira na sceni, preko muziciranja na njima i stvaranja nematerijalne zvučne

Kod izrade svakog (ne)instrumenta očigledno je kreativno, oblikovno i funkcionalno promišljanje. Predmet dobije funkciju stvaranja zvuka i, kad se taj zvuk koristi svjesno, postaje glazbalo (boca u kojoj se nalazi tekućina proizvodi zvuk kada se o nju udari čašom, ali svjesno je se koristi za proizvodnju zvuka tek dodavanjem određene količine tekućine i ritmičkim udaranjem te ona postaje glazbalo, u protivnom je samo predmet). Promišljanje o tome kako predmeti mogu postati prava glazbala odvelo me tako daleko da sam izradio svakakva čudna, smiješna, banalna glazbala, koja se mogu podijeliti u sljedeće kategorije: *aerofoni*; *idiofoni*, *membranofoni* i *žičani* ili *kordofoni*.

forme – do audiovizualnih prijenosa konačnih kreacija. Kompozicija nastaje sviranjem (ne)instrumenta, a uključeni su i zvukovi u prostoru, čime se pridonosi jedinstvenosti same akcije. Na samom kraju akcije dijele se CD-ovi na koje je nasnimljena skladba nastala na audiovizualnom performansu. Potpisujem deset numeriranih CD-ova kako se potpisuju grafički listovi. CD je grafika, a zvuk je skulptura.

MOJI GLAZBENI INSTRUMENTI

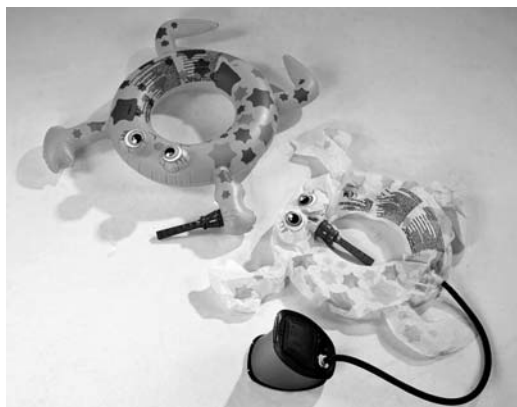
Ljudi su stvarali glazbu od najranijih vremena. Nekada je glazba imala vjersko značenje. U srednjem je vijeku glazba često služila kao "vozilo" koje pamti i prenosi priču iz tradicije. Tijekom stoljeća, tisuće instrumenata napravljeno je u svakom kutku svijeta. Neki su od njih izgubljeni, dok se neki, često prilagođenog oblika, koriste i danas.

Pojam postmodernizam još je uvijek složen i proturječan, različito tumačen i sporan; u nedostatku boljeg termina on determinira jedno uopćeno, široko civilizacijsko i kul-

turno obilježje današnjice. Pozivajući se na tradiciju i vraćajući se korijenima, on uključuje i dozvoljava različite varijacije, imaginacije, fikcije i eksperimente pri glazbenom stvaranju. Cijela današnja, novija epoha tražnja za korijenima i stvaranja glazbenih djela na tradicionalnim vrijednostima prozvana je postmodernizmom (postmodernom glazbom). "Novo uzdiže staro, a staro živi i dalje u novom. Novo predstavlja otkupljenje starog na kojem se temelji." Novo tada poprima druge dimenzije i zauzima novi odnos prema tradicionalnom.

VEGETARIJANSKI MIH

Mih je tradicijsko glazbalo koje se svira u Istri, a pripada tipu glazbala jadransko-dinarskog tipa. Karakterističan raspored otvora za prste predstavlja istarski tip. Mih se sastoji od jareče ili janjeće kože (spremnik zraka) i mišnice. Mišnica služi kao glazbalo po kojem se prebire. Mišnica je dvostruka prebiraljka, od jednog komada drveta s dvije cijevi probušene usporredno u koje se umeću dva jednaka jednostruka piska. Napravio sam ovaj *ready-made Vegetarijanski mih* od igračke za plivanje na koju se umetnu plastične mišnice i plastična igračka mijenja svoju funkciju i postaje glazbalo na kojem se uz kratke upute može naučiti svirati neke specifične istarske melodije; na odlasku s godišnjeg odmora ta se igračka za plivanje ne baca u smeće, i tako ne zagađujemo okoliš prekomjernim plastičnim otpadom, nego se nosi kući kao originalni suvenir iz Istre. Sa svojim radom *Vegetarijanski mih* sudjelovao sam na *Croatian Holiday 12*. To je putujuća izložba dizajna koja se šarmantno, kritički i duhovito bavi klišeima i stereotipima vezanim za hrvatski turizam, istovremeno nostalgично evocirajući kamp-atmosferu hrvatskog Jadrana. Glavni cilj izložbe, proizašle iz natječaja i kustoskog koncepta *Design Tourism*, javnom je raspravom naglasiti potrebu povezivanja sektora dizajna i turizma, nudeći pritom realne, pametne i zanimljive proizvode. Suvremeni pristup turizmu ne temelji se nužno na prirodnim ljepotama zemlje, već na kontinuiranom obogaćivanju ponude uvođenjem dodatnih sadržaja. Turizam je zamašnjak koji pokreće čitav niz aktivnosti: kulturne inicijative, ugostiteljstvo, poljoprivredu, građevinarstvo, promet, trgovinu, sport, rekreaciju. Nabrojene djelatnosti uglavnom nisu dovoljno artikulirane, a njihovi se identite-

Vegetarijanski mih / Preuzeto iz kataloga *Croatian Holiday 12*.

Napravio sam *ready-made Vegetarijanski mih* od igračke za plivanje na koju se umetnu plastične mišnice i plastična igračka mijenja svoju funkciju i postaje glazbalo na kojem se uz kratke upute može naučiti svirati neke specifične istarske melodije; na odlasku s godišnjeg odmora ta se igračka za plivanje ne baca u smeće, i tako ne zagađujemo okoliš prekomjernim plastičnim otpadom, nego se nosi kući kao originalni suvenir iz Istre.

ti razvijaju stihijski. S druge strane, one sadrže ogroman potencijal za iskaz kreativne energije. Iniciranjem konkretnih projekata koji povezuju dizajn i različite aspekte turizma povećavaju se i mogućnosti za proizvodnju i vidljivost hrvatskih proizvoda. Mladi hrvatski dizajneri i timovi na kritičan su način pristupili kreativnom istraživanju o sociologiji turizma. Rezultat je imaginarni brend koji predviđa i komentira budućnost hrvatskog turizma, istovremeno se oslanjajući na povijesno nasljeđe i turističko isustvo

Noel Šuran: Električna cindra

zemlje. Kolekcija objedinjuje spektar proizvoda za turistički interijer i eksterijer, proizvode kao simpatične dosjetke i suvenire, urbane instalacije i *ready-madeove*. Projekt je bio predstavljen na Milano Design Weeku u zoni Ventura Lambrate, zatim na sajmovima, izložbama i festivalima dizajna u regiji, na festivalu Mikser u Beogradu te u sklopu Sofia Design Weeka.

ELEKTRIČNA CINDRA MILKA

Cindra je istrorunjski naziv za tamburicu koja se svira na Čičariji; slična je lutnji, s dvjema jednoglasno ugođenim žicama. Električna cindra inačica je tradicijske cindre koja ima dvije unisono ugođene žice, dok su pragovi postavljeni na jednakoj udaljenosti jedan od drugoga. Novina je to što je korpus instrumenta od limene kutije Milkinih *čokolatina*, a u njega je umetnut drveni vrat na

koji su napete dvije žice. Ispod konjića, preko kojeg prolaze žice, umetnut je *piezzo*-mikrofon koji je spojen na *pick-up* koji spajamo s električnim pojačalom i dobivamo zvučne efekte slične onima električne gitare. Od moje ideje uz pomoć majstora Danijela Paulovića, graditelja gitara iz Cerovlja, nastao je ovaj zanimljiv instrument.

DALMAISTRA

Na tragu svoje kreativne potrage za novim zvukom, izveo sam performans *Dalmaistra* na eksperimentalnim guslama koje sam izradio na umjetničkoj koloniji u Sinju 2015. godine povodom 300. godišnjice Sinjske alke. Naime, u Sinju sam od hrasta izradio gusle koje nalikuju na čičsku tamburicu – cindru; zapravo sam napravio novo glazbalo. Na tim guslama, koje su tipično dalmatinsko glazbalo, sviram istarske melodije u stilu dvoglasja tjesnih intervala.

Foto: Nikolina Rusac

Noel Šuran: glazbeni performans *Dalmaistra*

Spajanjem dvaju prepoznatljivih glazbenih fenomena dobivam treći, potpuno novi.

CIKLUS AUDIOGRAFIJE

Ciklus *Audiografije – igramo se tradicijskom glazbom* podrazumijeva nove kompozicije tradicijske glazbe u potpuno samostalnoj produkciji. Projekt je realiziran uz finan-

cijsku potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Ciklus *Audiografije – igramo se tradicijskom glazbom* podrazumijeva produkciju triju nosača zvuka: prvi je u ciklusu *Audiodnevnik – dnevnik vlastitih svirki na svirale; Šura-Novi versi*, drugi rad iz navedenoga ciklusa, nastao je kao reakcija na suvremenu situaciju, u kojoj se stalno vrte jedne te iste pjesme i isti versi. Naime, većina današnjih tradicijskih pjevača pjeva iste pjesme i iste verse, nema stvaranja novih *kanti* kao, primjerice, sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, ima jako malo novih kreativnih poigravanja unutar stila dvoglasja tjesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja, nasuprot tome, vidljiva je prisutnost shematizacije. Neprestano se ponavljaju iste pjesme, ple-sovi, svirke (identične po čitavoj Istri), čime se dobiva dojam da je tradicijska glazba nešto okamenjeno, nešto predvidivo i dosadno. Moj je stav, dakle, sljedeći: tradicijska glazba ne smije biti shematizirana, kreativnim poigravanjem tradicijskoj glazbi produžujemo vijek; time ona opstaje i dalje živi autentično. Sukladno tome, ovim radom želim potaknuti novu kreativnost, naglašavajući činjenicu da je nematerijalna kultura živa tradicija, što podrazumijeva konstantnu izloženost transformacijama, modifikacijama, dinamikama i utjecajima različitih čimbenika.

U ovom posljednjem, trećem, radu iz spomenutog ciklusa, koji je, prema mome mišljenju, najslobodniji i najkreativniji, u svojevrsnom *tradeksperimentu* zapravo se poigravam formom, pjesmama i svirkama iz različitih arhiva, nosača zvukova i sl. Primjerice, materijalima s nosača zvuka KUD-a *Ivan Fonović Zlatela Vrime je... nasluhajmo... zasopimo... zakantajmo* u kojemu sam i sâm sudjelovao, kao tradicijski pjevač i sopac, 2007. godine. Spomenuti rad *Vrime je...* primjer je osobnog razmišljanja iz onoga vremena, a ovaj ciklus *Audiografije* primjer je mog trenutnog razmišljanja o tradicijskoj glazbi. Može se zaključiti da je moja temeljna preokupacija zapravo kreativna potraga za novim zvukom i novim zvučnim senzacijama. Poigravanjem različitim zvukovima i dekonstruiranjem različitih melodija nastaju nove skladbe. *Ulj-istarska košnica* skladba je u kojoj sam postupno dodavao svirke na *mih, sopele i šurle* jednu preko druge; slušajući je, dobiva se dojam poput onoga kad se otvori košnica pčela u mjesecu svibnju, kada su pčele najaktivnije. *Kanta Sada mi je na Štajarsko poći*, koju izvodi moj *pranono* Jakov Tanković sa svojom

sestrom Marijom Galant, snimka je napravljena početkom šezdesetih godina prošloga stoljeća. Francisco Tankovich, ili *barba Frane*, kako ga od milja zovemo (rod. 1931.), sin Jakova Tankovića, bakin brat koji živi u Parizu, donio mi je snimke na magnetofonskim vrpcama koje je sâm snimao šezdesetih godina dvadesetog stoljeća.

Frantin otac, moj pradjed Jakov Tanković, rod. 1904. u Tankovićima na Žminjštini, bio je vrhunski pjevač, čak je i svirao sopele s poznatim sviračima iz Rudani na Cerašćini. Sa svojom sestrom Marijom Galant mnogo je puta pjevao u svom domu u Katunu Lindarskom gdje je živio, na obiteljskim *feštama* (zabavama), pogotovo kada bi se svi okupili prigodom dolaska djece koja su živjela u inozemstvu. Tako je barba Frane snimao svog oca i tetu, rođake i susjede kada su pjevali te starinske *kante*. Ukratko, digitalizirajući te magnetofonske snimke, zapravo sam prvi put čuo pjesme svoga pradjeda, o kojemu mi je baka Milka često pričala „kako je bi jako dobar kantadur“ i uvijek sam spominjao: „a da san ga baren pozna.“ Pranono Jakov umro je 1977., a ja sam rođen 1986. godine. Tako sam virtualnim putem uspio realizirati svoj san, zapjevati sa svojim pranonciem. Dodao sam svoj glas u njihovu snimku. Ova je pjesma vrlo emotivna.

U izmišljenoj skladbi *Stara perojska poskočica*, uz crnogorske gusle, pjevajući drugi glas u duhu dvoglasja tjesnih intervala, izvodim jednu plesnu melodiju. *Barbanska Gana preko telefona* skladba je u kojoj sam cijeli jedan arhiv s Barbanštine naštimao da snimke kreću u isto vrijeme; kako mi je taj rad zvučao kao da čujem afričke tradicijske pjesme, odlučio sam ga tako i nazvati. Nekoliko svirki donosim na nosaču zvuka s električnom čičskom tamburicom koja je napravljena kao *ready-made* glazbalo od kutije *čokolatina*. Zanimljiva je skladba hrvatske himne koju sam otpjevao na tanko i debelo (primjer prevođenja iz jednoga glazbenog jezika u drugi). Kao što sam naveo, i ostale su skladbe u tom kontekstu kreativne igre.

Iako je možda prva pomisao koja se povezuje s ovakvim tretmanom zvuka sintetička boja u neurednim ili preurednim arhitektonikama, ta se glazba doima iznenađujuće toplom, bliskom, motivirajućom i ukrotivom. Na to ukazuje i moja improvizacija, koja u tek prividnom kaosu određuje sasvim jasne konture, provodi smisao, pripovijeda priču. Anagažman je potpun i cjelovit, a slušatelju i gleda-

telju otvara beskrajn prostor za nastanak novih ideja, za poticajno promišljanje zvuka, tona, glazbe uopće jer ti su moji performansi zapravo unikatni momenti žive inovativne umjetničke kreacije u svakom smislu. S obzirom na rečeno, ovaj rad, *tradeksperiment*, zapravo je rad u nastajanju koji dajem slušateljima da ga dalje nadograđuju i dekomponiraju, dakle da od slušatelja postanu aktivni kreatori. Ovim radom slušatelje želim potaknuti na nova promišljanja u pogledu tradicijske glazbe.

Foto: Noel Šuran

Fotografija CD-ova – ciklus *Audiografije*

Kreativnost je individualni mentalni proces koji uključuje intuitivno stvaranje novih ideja, pojmova ili stvari. Svaki čovjek ima svoj vlastiti kreativni put koji treba ohrabrivati. Glazbene primjere s ovog ciklusa moguće je poslušati na sljedećem linku:

<http://www.cenki-cecii.com/materijali/audio/>.